

Zeg het! Het zijn
maar drie woorden:
‘Het spijt mij’ 16

14

Obstakels ‘Iedereen is voor
inclusie... tot het geld kost’

Democratie sterft niet Cleveringahoogleraar
Hélène Landemore houdt hoop en pleit voor
échte inspraak. ‘Behandel burgers niet als
kleine kinderen’

10

LITERAIR
TALENT
OPGELET

Wedstrijd Schrijf een kerstverhaal
en win €250 aan boekenbonnen!

Meedoen? Kijk op
www.mareonline.nl

Handen thuis

Uit protest tegen seksueel geweld
liepen zo’n 750 studenten door
Leiden om de nacht op te eisen.
‘Ik draag bewust een grotere jas
om intimiderender over te komen’

4

DE TELEGRAAF
DONDERDAG 13 NOVEMBER 2025

NIEUWS VAN

Het land van Wierd Duk

‘De balans is compleet zo

Kritische wetenschappers eisen academische vrijheid terug

De Nederlandse academische wereld wordt geplaagd door een gebrek aan inhoudelijk debat, vinden kritische wetenschappers. Zij claimen de academische vrijheid terug. «Er is behoefte aan tegendraads onderzoek.»

Schiedenistijdschrift, waarin ik er ook op wijst dat de huidige instroom van hoge aantallen immigranten die ver afstaan van de westerse cultuur – in combinatie met een politiek die minder aanpassen afdwingt – historisch gezien wel uitzonderlijk is. Volgens hen kon deze stelling makkelijk worden weerlegd. Maar toen ik herhaakelijk om die literatuur vroeg, **Komen ze met één artikel, over iets anders: het islamisme.**

Hofhuis, die werkt bij het Wetenschappelijk Centrum voor Sociale Wetenschappen, zal het niet met zoveel woorden zeggen, maar het onderzoek naar immigratie heeft niet alleen in Nederland – maar ook in andere landen – geleid tot een soort ‘winkelen’ met immigratiebeveiligende conclusies, zoals hij het noemt, kom je in de academische wereld een stuk verder dan met immigratiekritische uitkomsten.

Immigratie
Zo lukt het onderzoeker Jan van de Beek, die op basis van cijfers bevestigd dat islamistische radicalisme in Nederland toeneemt, om te zeggen: ‘We zien een toename van de radicalisering.’

het academische debat in Nederland, dat zozeer wordt gekenmerkt door (politiek correcte) starheid, open?

Op een onderzoekende bijeenkomst aan de Universiteit Leiden, deze vrijdag, willen zedaarover met het publiek in gesprek gaan. Hofhuis: ‘We zien een toename van de radicalisering.’

teitsbesturen die niet optreden tegen Joodse studenten en docenten werden geïntimideerd. Het beeld is niet fraai. Is dit een reflectie van wat zich breder afspeelt in de academische wereld? Hij heeft regelmatig het gevoel op eieren te moeten lopen, erkent Steije Hofhuis: ‘Het kan je bijvoorbeeld worden nagedragen als je de – in de ogen van collega’s – verkeerde manier te woord staat. Maar de belastingbetaler betaalt mijn onderzoek, dan moet ik niet zeggen met sommige media deel ik mijn bevindingen niet.’

Van ideologische druk hebben heta-wetenschappers als hij op een andere manier last, zegt Hofhuis. Zo werden subsidies voor de fossiele industrie en het werken met proefdraden aan banden gelegd, op ideologische gronden. Ook klinkt in de marge de roep om wetenskap te dekoloniseren. ‘Maar wat mij vooral stoort, is dat wetenschap...

uitgedo van de wereld is ren.’

PISA de aan v derland teitsdijst wijzen, in de ja biologie maar de leeren, stouder Grieken, Kroep, Boek, De zila nister d derwijs aan wils is eren, wereld van bes gijn be groke, komen, kookte...

8

Bijna een derde van medewerkers ervaart ongewenst gedrag

Bijna dertig procent van de medewerkers bij Geesteswetenschappen heeft onlangs te maken gehad met intimidatie, pesten of discriminatie. Dat is fors meer dan in 2022, toen ongeveer twintig procent daarvan melding maakte. Ook blijft de werkdruk onverminderd hoog.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Dat blijkt uit het werkbelevingsonderzoek 2025 onder medewerkers van de faculteit Geesteswetenschappen. De zogenoemde Welliba-vragenlijst werd eind april van dit jaar verspreid onder alle medewerkers van de universiteit en meet hoe zij denken over hun welzijn, fysieke en psychische veiligheid, werk-privébalans, (samenwerking met) collega's en ontwikkelmogelijkheden. De resultaten zijn ook voor elke faculteit afzonderlijk geanalyseerd. Onlangs besprak de faculteit Geesteswetenschappen de uitkomsten in de faculteitsraad.

De meest opvallende uitkomst van het onderzoek is dat er veel meer meldingen zijn gedaan van ongewenst gedrag dan drie jaar geleden. Zo gaven 99 medewerkers (28 procent) aan onlangs bij zichzelf of collega's te maken te hebben gehad met pesten, intimidatie of discriminatie. Dat is niet alleen meer dan het universiteitsbrede percentage (24 procent), maar ook beduidend meer dan in 2022: toen ervoer 18 procent van de Geesteswetenschappers ongewenst gedrag en was 23 procent getuige van ongewenst gedrag richting collega's.

Veruit de meeste respondenten (68) hebben (in)direct te maken gehad met pestgedrag, 39 personen meldden intimidatie en 38 discriminatie. Die laatste groep wordt het meest gediscrimineerd op basis van hun geslacht (50 procent), nationaliteit (27 procent) en ras (32 procent). Ook leeftijd (24 procent) en politieke voorkeur (13) zijn redenen.

Kanttekening: 84 procent van de respondenten die te maken had met discriminatie gaf aan dat dit niet stelselmatig gebeurde maar enkele keren of eenmalig. Ongeveer 8 procent zegt het maandelijks mee te maken en nog eens 8 procent zelfs wekelijks of dagelijks. Het ongewenste gedrag vindt voornamelijk plaats door collega's, maar ook door leidinggevend en studenten.

Uit het onderzoek blijkt ook welke factoren de kans op ongewenst gedrag vergroten. Zo zegt 21 procent van de respondenten het helemaal oneens te zijn met de stelling dat problemen en moeilijke kwesties in het team gemakkelijk ter sprake kunnen worden gebracht en zegt meer dan de helft dat er zelden of nooit wordt besproken hoe personeel moet omgaan met grensoverschrijdend gedrag.

Een op de vijf medewerkers heeft geen idee hoe en wanneer de vertrouwenspersoon kan worden benaderd, een kwart vindt dat de aanpak van daders slecht is geregeld, en 21 procent vindt dat nazorg slecht is geregeld. Ook ziet een substantieel deel van de medewerkers (29 procent) de wetenschappelijke en prestatiegerichte cultuur als belangrijke oorzaak.

Ook opvallend: ruim 60 procent geeft aan geen training te krijgen in het omgaan met ongewenst gedrag. Universiteitsbreed is dit zelfs - al le *active bystander*-trainingen ten spijt - 70 procent. Een pijnlijk cijfer, wetende dat het college van bestuur het bevorderen van sociale veiligheid al jaren als een belangrijke prioriteit stelt.

'Iedere vorm van ongewenst gedrag kan verstrekken gevolgen hebben voor de mentale en fysieke gezondheid, daarom wordt elke vorm van ongewenst gedrag aangemerkt als een grote risicofactor voor de psychosociale arbeidsbelasting op de werkvloer', schrijven de onderzoekers.

Dan is er nog de werkbelasting. Bijna de helft (47 procent) van de respondenten zegt vaak of altijd een hoge werkdruk en 'weinig innerlijke rust en kalmte' te ervaren, zowel door de werkhoeveelheid als de werkinhoud en de beschikbare tijd. Ook vinden medewerkers dat er weinig mogelijkheden voor loopbaanontwikkeling zijn.

Wel zijn ze positief over de mate van autonomie (kiezen van eigen aanpak, methode en doelen) en flexibiliteit (locatie, vrije dagen en het rooster) in hun werk. Ook voelen ze de ruimte om fouten te mogen maken. Andere positieve resultaten zijn onder meer het lage verloop- en verzuimcijfer, fysiek welzijn en de goede relaties met collega's en leidinggevend.

De faculteitsraad uitte onlangs zorgen over de problematiek. 'Naar mijn mening wordt de aanpak van sociale veiligheid gezien als een *nice to have* en niet een *need to have*', zei raadslid Arnout van Ree. 'En hoe gaan we de werkdruk aanpakken als we straks alleen maar minder personeel hebben? Die zal alleen maar toenemen.'

Ook wees hij erop dat het lage verzuimcijfer weleens zou kunnen komen doordat medewerkers zich niet meer durven ziek te melden 'omdat ze hun collega's dan opzadelen met nog meer werk'.

'Wij delen die zorgen', reageerde bestuurslid Saskia Goedhard. 'We zijn met de instituten in gesprek over de ervaren werklast en werkdruk en kijken hoe we die gelijker kunnen trekken. Sommige medewerkers geven bijvoorbeeld meer onderwijs dan volgens de normen de bedoeling is. Daarnaast zijn we ook hard bezig om het aantal vakken te reduceren.' 'Maar we reduceren ook de staf significant', bracht Van Ree daar tegennin. 'Er kan ook een punt komen dat we niet genoeg personeel meer hebben om de vakken die er overblijven nog te doceren.'

DOOR MARK REID
FOTO MARC DE HAAN

Actiegroep Open Leiden protesteerde maandagmiddag tegen de beveiliging van de universiteit. Een groep studenten liep om een uur 's middags demonstratief het gebouw binnen zonder hun LU-card te tonen aan de beveiliging.

Zonder LU-Card Wijnhaven in, deze keer lukt het

Het protest is een reactie op onthullingen over het universitaire veiligheidsbeleid. Uit woo-stukken die de universiteit eerder deze maand openbaarde, blijkt dat tot de sluiting van het Wijnhavengebouw in oktober 2023 werd besloten nadat één Arabisch sprekende man per ongeluk het gebouw inliep. Daarna volgden verdere maatregelen, zoals strenge kaartcontroles en beveiligers in burger die studenten schaduwden. De actiegroep Open Leiden noemde maandag de reden voor de extra beveiliging tijdens de demonstratie een 'racistisch complot'.

Even voor één uur verzamelden zo'n 25 studenten zich voor de deur van het Wijnhavengebouw, waar ze onderling protestbordjes uitdeelden met teksten als 'Fuck card checks' en 'No racist guards'. Na een signaal via de megafoon liep de groep naar binnen. Decaan van de faculteit Governance and Global Affairs Koen Caminada kwam op dat moment net naar buiten om een sigaret te roken, maar hij liet de studenten begaan.

Waarschijnlijk tegen verwachtingen van de studenten in leidde hun actie nauwelijks tot een reactie bij de universitaire beveiliging. Een bewaker spreidde bij de ingang nog zijn armen in een poging de demonstranten tegen te houden, maar de studenten liepen onverstoord de trappen op. Eenmaal bovenaan de trap maakten de demon-

stranten hun eisen bekend voor het college van bestuur: een einde aan lu-kaartcontroles bij de ingang, stoppen met het inzetten van beveiligers in burger die studenten in de gaten houden, en stoppen met het bespioneren van activistische studenten.

Met name studenten van kleur en studentenverenigingen zoals de African Student Association en de Middle East and North Africa Student Association zouden vaak doelwit zijn van extra beveiligingsmaatregelen voor activiteiten zoals een filmavond. Na ongeveer twintig minuten hielden de studenten het voor gezien. De beveiliging was nog steeds niet komen opdagen. Decaan Koen Caminada was na zijn rookpauze ook weer verdwenen.

Het is niet de eerste keer dat Open Leiden op deze manier demonstreert. In mei van dit jaar liep de groep ook twee keer zonder zich te identificeren naar binnen. Bij de tweede actie belde de universiteit toen de politie, maar er werd uiteindelijk niemand aangehouden.

Open Leiden heeft studenten opgeroepen om op 8 december de universiteitsraadsvergadering te bezoeken, om direct van het college van bestuur een verklaring te horen geven over de feiten in de woo-stukken. 'Kom allemaal naar Timo Kos' pr-praat luisteren, hij is daar heel goed in', aldus een van de activisten.

Met een shot jenever achter de kiezen trachtte ik waardig stil te zitten

Het gebeurt niet vaak dat een universitaire gezagsdrager me om kwart over twee 's middags een shot jenever aanbiedt, maar als het gebeurt, dan zeg ik in de regel wel ja.

Vorige week woensdag was het weer zo ver. Een dierbare vriend ging promoveren en ik was erbij als paranimf. De promovendus, mijn medeparanimf en ik zaten bij de pedel op kantoor, en toen kwam dus die jonge klare op tafel. Nu ik erover nadenk was er eigenlijk van 'aanbieden' niet echt sprake, er werden gewoon drie glaasjes ingeschonken en voor onze neuzen neergezet, 'nieuwe feiten creëren' noemen ze zo'n tactiek volgens mij, en wij gingen er maar gewoon in mee.

Ik zat hier niet voor het eerst. Vorig jaar had ik in ditzelfde kamertje op de eerste verdieping van het Academiegebouw mijn eigen verdediging afgewacht, al kreeg ik toen géén borrel aangeboden. Wellicht zag de dienstdoende pedel destijds mijn trillende handen en bleke gelaat en vreesde hij dat, wanneer hij me de rug zou toekeren om de fles van de plank te pakken, ik middels een slinger van aan elkaar geknoopte toga's via het raam zou proberen te ontsnappen – ik zou liegen als ik zei dat zo'n scenario op dat moment niet door mijn hoofd schoot.

Maar nu zat ik hier dus met mijn promoverende kameraad, die zich een

‘Eigenlijk is het gewoon een afstubo’, hoor je als paranimf te fluisteren

stuk minder aanstelde dan ik, en nadat de schnaps achter de kiezen was, liep hij met vaste tred de trap af, paranimfen erachteraan, op naar het varkentje dat in het Groot Auditorium op een wasbeurt lag te wachten.

Drie kwartier lang verdedigde mijn vriend zijn proefschrift met verve; ik probeerde er ondertussen maar met evenveel verve naast te zitten. Veel meer dan dat wordt er tijdens een verdediging gelukkig van paranimfen

niet verwacht, al moeten ze in principe ook gereedstaan om het van de promovendus over te nemen mocht die onverhoopt onder het vragenvuur bezwijken.

Ik hoopte maar dat dat niet zou gebeuren, ik bedoel, ik kon wel een aardig woordje meelullen over het onderwerp, net zoals het kleine nichtje van Mike Tyson vast een aardig woordje kan meelullen over haar ooms bokstechnieken, maar waarschijnlijk toch ook weer niet echt staat te trappelen om in te springen wanneer hij knock-out in de ring ligt. *Thanks, but no thanks.*

Naast het waardig stilzitten tijdens de verdediging heb je als paranimf ook nog een paar andere taakjes. Het versturen van een spelfoutloze uitnodiging aan alle gasten. Het meedenken over de keuze tussen wat het ufb omschrijft als de 'Libertas reception' (drank en borrelnootjes), de 'Leiden reception' (drank en kaasblokjes) en, voor de echte luxepaardjes, de 'Rapenburg reception' (drank en krabsalade). Het influisteren van geruststellende mantra's aangaande de verdediging ('Probeer het te zien als een gedachtewisseling', 'Perfectie bestaat hier op aarde niet', 'Eigenlijk is het gewoon een afstubo'). Het sjouwen van de cadeaus (gegarandeerd minstens één ets van universitair vastgoed en twee keer *Onder professoren* van W.F. Hermans). Het doorgeven van het juiste aantal vegetariërs aan het restaurant voor het promotiediner na afloop.

Dat laatste taakje had ik afgelopen woensdag helaas verzuimd. Sorry nog aan alle dierenliefhebbers die met gekruiste vingers een eendenbout hebben moeten eten. Ach ja. Ook zij wisten het: perfectie is voor God.

Rector Hester Bijl spreekt de menigte toe: 'Ik ben woedend'

Studenten eisen de nacht op

Ongeveer 750 studenten liepen dinsdagavond door Leiden om de nacht op te eisen. Aanleiding is de aanhoudende (seksuele) intimidatie van vrouwen. 'Ik draag bewust een grotere jas om intimiderender over te komen.'

DOOR TIRZA DE GRAAF
FOTO MARC DE HAAN

Het Pieterskerkplein stroomt dinsdagavond vol met honderden studenten uit allerlei hoeken van de stad. Op het programma staat een protestwandeling om aandacht te vragen voor (seksuele) intimidatie van vrouwen. De boodschap: 'Wij eisen de nacht op'. Sommigen van hen hebben zelfgemaakte protestborden in de hand. Op een daarvan staat de doorgestreep-te zin 'Protect your daughter' met daaronder de tekst 'Educate your son'.

Rector Hester Bijl opent de avond met een korte toespraak. 'Ik kan er woedend van worden, sterker, ik ben al woedend dat vrouwen's nachts in hun vrijheid worden beperkt', begint ze vurig.

'Iedereen zou veilig over straat moeten kunnen en met plezier een avondje naar alle gezellige Leidse cafés en verenigingen moeten kunnen gaan, zonder daarbij steeds alert te zijn.'

Het maakt nogal uit hoe veilig je je op straat voelt, legt ze uit. 'Het bepaalt of je 's avonds nog even gaat studeren in de UB en met een gerust hart over straat kan. Voortdurend het gevoel hebben dat je waakzaam moet zijn, dat tast je vrijheid aan.'

Terwijl ze de menigte toespreekt, van wie ongeveer een derde man is, deelt de organisatie lichtgevende gloeistaafjes uit. Zo is straks goed te zien hoe veel mensen op de been zijn. 'Iedere nacht nemen vrouwen een langere route om een donkere tunnel te vermijden of doen alsof ze aan het bellen zijn', gaat Bijl verder. 'Ik heb het zelf ook gedaan. Dat mag niet normaal zijn en daarvoor staan wij hier vandaag.'

Gianluca Jacobus, bestuurslid van Stichting Maatschappelijk Ondernemend Student (MOS), legt uit

waarom de wandeling is georganiseerd. 'Wij vinden het belangrijk omdat er de afgelopen tijd te veel is voorgevallen in Leiden. Het is echt een probleem, iedereen in mijn directe omgeving heeft wel een verhaal te vertellen over iets wat zij of bekenden hebben meegemaakt op straat.'

'Het blijf maar doorgaan', voegt bestuurslid Eden Folkeringa daaraan toe. 'Dat was voor ons de druppel om er aandacht voor te vragen.'

'Ik vind het superbelangrijk dat iedereen veilig thuis kan komen', vertelt student International Business Annabel terwijl ze in de stoet over het Rapenburg loopt. Ook zij voelt zich soms onveilig op straat: 'Ik kies er dan bewust voor om een grotere jas te dragen, om wat intimiderender over te komen.' Ze vertelt dat ze altijd bezig is met het scannen van de omgeving. 'Als ik iemand zie die raar doet of gek naar mij kijkt, ben ik altijd meteen bezig met de vraag naar wie ik heen kan om te vragen of hij huisgenoot of vriend wil spelen.'

Over de tocht is ze opgetogen. 'Ik denk dat dit soort initiatieven het echt beter kan maken. Het creëren van bewustwording is heel waardevol. Ik hoop alleen wel dat het protest blijft doorgaan en niet na deze hype weer uitdooft.'

De massa loopt via het Rapenburg, langs de Groen hazengracht over de Rembrandtbrug, door de Morsstraat via de Oude Singel en de Lange Mare naar de Breestraat. Vanuit de menigte klinken verschillende geluiden.

Een enthousiaste studente zegt: 'Ik ben zo blij, ik voel me helemaal in mijn element. Het is echt een keer klaar met die aanrandingen en verkrachtingen.' Terwijl er ergens anders klinkt: 'Ik heb zin om een peuk op te steken, maar ik weet niet of dat helemaal gepast is.'

Echte strijd lust lijkt enigszins te ontbreken: de demonstratie verloopt vrijwel in stilte en er worden geen leuzen gescandeerd. 'Het is niet echt een typisch protest', merkt een studente op. 'Ik vraag mij af of mensen snappen waarvoor we dit doen.'

Maar omstanders reageren enthousiast. Een fietsende voorbijganger zegt: 'Is dit "Wij eisen de nacht op"? Goed dat jullie dit doen hoor!' Dat ze moet wachten tot iedereen voorbij is komt haar minder goed uit. 'Dat is wel echt onhandig.'

Zijn adem in mijn nek

In de theaterroute *Psst, hē schatje* die volgende week op de Beestenmarkt te volgen is, krijg je een indruk van seksuele straatintimidatie. *Mare* ging alvast naar Enschede om het mee te maken. 'Er komen mensen huilend naar buiten.'

DOOR LISA BOSCHUIZEN

'Hé schatje, zal ik met je mee naar huis gaan?' fluistert acteur Job Klabbers als ik hem passeer. Een doorzichtig doek scheidt ons eerst van elkaar, maar als ik verder loop, kom ik steeds dichterbij en staat er niks meer tussen ons. De enige weg is vooruit, direct langs hem. Ik loop de hoek om. Hij volgt me niet. Gelukkig. De theatrale route *Psst, hē schatje*, die volgende week op de Beestenmarkt staat, is bedoeld 'voor mensen die nog nooit bij seksuele straatintimidatie hebben stilgestaan', vertelt theatermaker Lous van Noordwijk (27). Oftewel: 'Mannen.' Deze week is de route in de Grote Kerk in Enschede. Zonder iemand aan te raken zorgen de acteurs in vier verschillende situaties dat het langslappende publiek zich machteloos en angstig voelt. 'Het is voor ons een succesvolle dag als we veel mensen hebben geïntimideerd', zegt Klabbers. Haar eigen ervaringen waren voor Van Noordwijk zowel drijfveer als inspiratiebron: 'Ik was als jong meisje vaak bang op straat. Later werd ik geïriteerd en voelde ik mij machteloos. Ik vroeg mij af: waarom gebeurt dit nog steeds? Als ik de route loop, roept het dat gevoel weer op. Het is natuurlijk iets wat vanuit mijn privéleven komt, soms raakt het heel erg.'

Voor mensen die hier dagelijks mee te maken krijgen, kan het heel confronterend zijn, zegt Van Noordwijk. Daarom beginnen ze met een *safe word*. 'Als je "stop, stop, stop" zegt nemen de acteurs gelijk afstand en begeleiden ze je naar buiten.' Het valt Klabbers op dat het mannelijk publiek anders op zijn indringende flirtgedrag reageert: 'Heteromannen geven soms praatjes terug of blijven mij aanstaren. Dan denk ik: kom maar op. Ik ga er dan wat harder op in. Vrouwen zeggen minder vaak iets terug en proberen het luchtig te houden. "Nee hoor, dat hoeft niet," zeggen ze dan als ik vraag of ik mee naar huis mag.' Ik loop verder. Nadat ik de hoek om ben, beland ik

in een felverlichte kamer waar een op zithoogte een plank aan de muur hangt. 'Ga maar even zitten', instrueert een stem door een koptelefoon. Ik blijf niet lang alleen. Een andere acteur, een jonge man, komt dicht naast me zitten. Ik voel zijn adem in mijn nek. Een rilling trekt door mij heen. 'Ik weet niet of je dat weleens hebt meegemaakt, dat iemand te dichtbij komt zitten', verklaart Klabbers later. 'Welke intentie ze ook hebben, het gaat om de vervelende energie die iemand dan meedraagt.'

De laatste twee situaties gaan over 'het ongecontroleerde': 'Iemand kan opeens van achteren op je af komen lopen of onder invloed zijn. Je weet niet echt wat er kan gaan gebeuren.'

Via de koptelefoon hoor ik muziek en langzame voetstappen. Op verschillende plekken moet ik stilstaan en kan ik geen kant meer op. De derde acteur, Bram Legerstee, een grijssharige man van middelbare leeftijd, loopt op mij af en blijft mij achtervolgen. Hij kijkt indringend en zegt niks. Ik durf bijna niet om te kijken.

Ik weet dat dit niet echt is, maar zo voelt het wel. De toevoeging van muziek was een bewuste keuze, legt Van Noordwijk uit. 'Het vertolkt de verschillende emoties die je voelt. De situaties gaan aan je voorbij, maar de muziek blijft voor altijd bij je, net als je gevoelens.'

Van Noordwijk hoopt met de theaterroute mensen te laten nadenken. 'Er kwam een groep jongeren langs, een beetje van die *fatbike boys*. In het begin deden ze er lacherig over, ze zagen het meer als een attractie. Ze wilden eerst niet alleen naar binnen, maar deden het toch. Toen ze eruit kwamen, volgden heel lange gesprekken waarin zij elkaar zelfs confronteerden met opmerkingen als: "Jij hebt dit weleens gedaan!" Of ze beseften juist dat zij zelf aan dit gedrag hadden bijgedragen. De volgende dag kwamen ze terug met de andere helft van de vriendengroep. Dat is de allergrootste winst: dat je ziet dat mensen iets hebben geleerd.'

Na de route komt het publiek terecht in de zogenoemde huiskamer. 'Ik heb mensen huilend eruit zien komen', vertelt Klabbers. 'Gelukkig worden ze daarna goed opgevangen.' Er zijn hulpverleners aanwezig, er volgt een nabespreking en er liggen informatieve flyers. 'We willen een stukje omstanderinterventie meegeven', legt Van Noordwijk uit. 'Uiteindelijk zijn wij dat allemaal.'

'Ik let op of ik het zie gebeuren, maar ik heb het nog niet gezien', zegt Klabbers. 'Eigenlijk zou ik best graag een keer willen ingrijpen.'

'Als slachtoffer ben ik best streng voor mijzelf, dat ik weerbaarder zou moeten zijn', stelt Van Noordwijk. 'Maar hoe ik reager in het moment is een basisreactie: vechten, vluchten of bevriezen. Het is iets wat je overkomt. Elke reactie die je zelf hebt, is oké.'

Psst, hē schatje, Beestenmarkt, 24 t/m 27 november, Toegang gratis

De sloop moet stoppen, maar kan iedereen staken?

Op dinsdag 9 december is er een landelijke staking van de universiteiten en hogescholen. Op de Dam in Amsterdam wordt een ‘stop de sloop op het hoger onderwijs’-demonstratie georganiseerd. ‘Wat vindt het college eigenlijk van de staking?’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EB

D66-leider Rob Jetten spreekt Leidse stakers toe op de Garenmarkt, afgelopen maart

‘Maandenlang hebben we gestreden tegen de bezuinigingen op het hoger onderwijs’, schrijft vakbond FNV op haar site over de landelijke staking in het hoger onderwijs op dinsdag 9 december. ‘Binnenkort ligt de toekomst van ons werk en studenten op de formatietafel. Dit is hét moment om ons doorzettingsvermogen om te zetten in resultaat. Want de sloop moet stoppen. Het herstel begint nu.’ Veel van de bezuinigingen die het vorige kabinet op het hoger onderwijs doorvoerde, zijn niet geschrapt, bijvoorbeeld het stopzetten van de starters-en stimuleringsbeurzen en de besparingen op het fonds onderzoek en wetenschap. De Universiteit Leiden moet vijf procent korten op de totale begroting: een structurele bezuiniging van 30 miljoen euro.

Ook is er de dreiging van de Wet internationalisering in balans die nog door de Tweede Kamer moet. Mogelijk zorgt deze wet ervoor dat er een flink aantal Engels-talige bachelors verdwijnt. De universiteiten hebben al hun Engelstalige psychologie-bachelors opgeofferd om te ontkomen aan de Taaltoets Anderstalig Onderwijs die waarschijnlijk het einde had betekend van een deel van de Engelstalige bachelors. Het is zaak om druk op de ketel te houden, juist nu er formatiebesprekingen zijn in Den Haag, vinden de bonden. ‘We moeten laten zien dat we Nederland met deze bezuinigingen op een enorme achterstand zetten’, meldt Donald Pechler, sectorbestuurder van de Algemene Onderwijsbond (AOB), een van de organisatoren van de staking en de demonstratie op de Dam in Amsterdam.

Het hoger onderwijs voert al langer actie tegen de bezuinigingen. Op 25 november 2024 was er een grote demonstratie op het Malieveld in Den Haag. Dit jaar volgde een estafet-testaking, die op 10 maart in Leiden begon. Toen schreef het college van bestuur dat ‘medewerkers vanzelfsprekend kunnen staken maar ‘laten we met elkaar zoveel mogelijk voorkomen dat bijvoorbeeld studenten met een tentamen vertraging oplopen of jonge onderzoekers hun promotie moeten afzeggen’. Sarah de Rijke, decaan van de faculteit Sociale Wetenschappen schreef toen in een mail aan medewerkers: ‘Het is aan ons om ervoor te zorgen dat essentiële activiteiten, zoals belangrijke onderdelen van ons onderwijs, tentamens, promoties en oraties zoveel mogelijk doorgaan, om overlast voor studenten en medewerkers te voorkomen.’ Tijdens de faculteitsraadsvergadering van Sociale Wetenschappen vroeg raadslid Kim de Jong zich af hoe bestuurders op de nieuwe stakingsoproep reageren. ‘We hebben daar nog weinig over gehoord.’

‘Nee, dat klopt’, zei vice-decaan Kristiaan van der Heijden. ‘We trekken gezamenlijk op als universiteit en hebben het aangezwengeld bij het college. Het is opgepakt maar er is nog geen uitsluitel over.’ Jordi Kerkum, secretaris van het FSW-bestuur: ‘Het college is nog in gesprek over de lijn die de universiteit inneemt en wat daarvan de organisatorische gevolgen zijn. Als zij eruit zijn, willen we graag ook nog even intern overleggen. We hebben gevraagd of daar met gezwinde spoed antwoord op kan komen.’

De Jong: ‘Het wordt een beetje krap allemaal. De faculteit kan al een signaal afgeven dat de staking eraan komt en wat we gaan doen.’

Vice-decaan Kristiaan van der Heijden: ‘We willen het ook afstemmen met de andere faculteiten. Het is enigszins vreemd als het ene faculteitsbestuur zegt: “We staan hier helemaal achter, we gaan met z’n allen”, terwijl het andere bestuur zegt: “We hebben het liever niet.”’

De raad stelde echter dat de faculteit dat sowieso niet kan zeggen omdat staken een recht is. ‘Dat klopt, maar je hebt er in de communicatie wel enige vrijheid in’, reageerde Van der Heijden. ‘We hopen snel met een eenduidig standpunt te komen. Als dat in korte tijd niet lukt, dan moeten we misschien zelf gaan communiceren.’

Staking op 9 december, Demonstratie op de Dam start om 12.00 uur

Landelijke instroom daalt, maar Leiden blijft stabiel

Terwijl de landelijke instroom van bachelorstudenten met 3,5 procent is gedaald, is die van de Universiteit Leiden dit academisch jaar nagenoeg gelijk gebleven. Het aantal internationals nam wel fors af.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Het aantal Nederlandse bachelorstudenten dat in Leiden is gaan studeren, nam met drie procent licht toe, blijkt uit de voorlopige cijfers die de universiteit aan Mare heeft verstrekt. Het aantal EER-studenten (uit de Europese Unie plus Noorwegen, IJsland en Liechtenstein) nam echter met 12 procent af. Een nog sterkere daling (22 procent) is zichtbaar bij niet-EER-studenten. Per saldo blijft de instroom nagenoeg hetzelfde. De instroom bij de masteropleidingen is met maar liefst vijf procent gestegen. Het aandeel Nederlandse en EER-studenten steeg met 9 procent, terwijl de instroom van niet-EER-studenten met 16 procent daalde. Meest opvallend: het aantal studenten dat kiest voor een lerarenopleiding is met 78 procent toegenomen (van 55 naar 98 studenten). Dan nog even de totale instroom (alle nieuwe aanwas bij elkaar opgeteld): die nam in Leiden met bijna 1,4 procent toe.

Daarmee doet de universiteit het beter dan gemiddeld. Zo daalt de landelijke instroom van studenten in bacheloropleidingen met 3,5 procent ten opzichte van vorig jaar, blijkt uit cijfers van universiteitskoepel UNI. Ook de totale instroom van zowel Nederlandse als internationale studenten daalt met ongeveer 3,5 procent. UNI-voorzitter Caspar van den Berg vindt het vooral verontrustend dat de internationale instroom voor het derde jaar op rij daalt. ‘Het is urgent dat een nieuw kabinet een duidelijke strategie maakt over hoe we dat talent kunnen blijven aantrekken, opleiden en vasthouden. Voldoen de talent kan niet alleen uit Nederland komen, daar hebben we simpelweg te weinig jongeren voor.’ Uit prognoses van het ministerie van Onderwijs blijkt bovendien dat de totale instroom de komende tien jaar met bijna tien procent verder zal dalen. Volgens UNI is het wetenschappelijk onderwijs daarmee ‘de snelst krimpende onderwijssector’. UNI verwacht dat er ‘meer opleidingen zullen verdwijnen en onderzoek zal moeten stoppen, terwijl de Nederlandse economie en samenleving staat te springen om kennis en talent’. De definitieve instroomcijfers worden in februari bekendgemaakt.

Nieuwe naam voor het gebouw van FSW? Stem vandaag nog!

Studenten en medewerkers van Sociale Wetenschappen kunnen deze week stemmen voor een nieuwe naam voor het hoofdgebouw van de faculteit. Het gebouw is sinds enkele maanden naamloos.

DOOR MARK REID

Het was eerder vernoemd naar Pieter de la Court, een zeventiende-eeuwse Leidse lakenhandelaar die bekendstond als vrijdenker. Dat beeld werd aan het wankelen gebracht toen Karwan Fatah-Black en Arthur Pormes in 2022 in *Mare* een opiniestuk publiceerden waarin ze lieten zien dat De la Court als groot investeerder in de West-Indische Compagnie direct betrokken was bij de slavenhandel. Dat was de aanleiding voor de universiteit om over een nieuwe naam na te denken. Eerder dit jaar werd bekendgemaakt dat studenten en medewerkers suggesties voor een nieuwe naam voor het hoofdgebouw konden insturen. Om te voorkomen dat in de toekomst nog meer on-

aangename verrassingen over een naamgever naar voren zouden komen, werd daarbij wel de beperking gesteld dat het gebouw niet naar een persoon mocht worden vernoemd. Uit de verschillende inzendingen zijn uiteindelijk acht namen gekozen waar nu op gestemd mag worden. De namen zijn: Primula (sleutelbloem, verwijzend naar Leiden als Sleutelstad), Common (De faculteit als gezamenlijke plek), Bloom (representeert groei en bloei), Connection (representeert verbinding tussen mensen en ideeën), Logos (Grieks voor woord, taal, of betekenis), Xanthos (Grieks voor lichtgekleurd, verwijzend naar de kleur van het gebouw), Porticus (zuilengalerij, een plek voor gedachtewisseling) en Agora (een plek om samen te komen). Studenten medewerkers van de faculteit kunnen tot en met 20 november stemmen op hun top drie via een link die ze per mail hebben ontvangen. Na de stemming zullen het faculteitsbestuur en college van bestuur officieel de nieuwe naam van het gebouw bekendmaken.

Universiteitsgebouw Kloksteeg 9 wordt geen B&B, maar is te koop

Het pand in de Pieterswijk heeft drie zelfstandige woonruimtes, maar wordt afgestoten omdat het niet meer verhuurd mag worden aan buitenlandse gasten van de universiteit.

DOOR MARK REID

Door een wetwijziging in 2024 is het voor de universiteit niet meer mogelijk tijdelijke huurcontracten aan te bieden. De universiteit heeft gekeken of er geen andere opties waren om het pand te verhuren aan buitenlandse gasten, zoals een soort B&B-constructie. Dat bleek volgens woordvoerder Mischa van Vlier niet mogelijk. ‘Om dit volgens wet- en regelgeving te kunnen doen

is een bestemmingsplanwijziging nodig bij de gemeente. In overleg met de gemeente werd duidelijk dat de kans van slagen op deze vergunning voor ons nihil is.’ Naast Kloksteeg 9 heeft de universiteit nog wel enkele andere panden in bezit die wel in gebruik blijven als *university lodge* voor bezoekers, waaronder Sterrewachtlaan 1 t/m 3 en 5e Binnenvestgracht 7. Omdat deze in een ander postcodegebied vallen is het wel mogelijk om deze panden te blijven verhuren als *short-stay*. Van Vlier: ‘Daarnaast is op het BioSciencePark gebouw Mores opgeleverd met 150 *International Staff*-woningen.’ De poort bij Kloksteeg 9 blijft wel in gebruik als leveranciersingang voor het bestuursbureau op Rapenburg 70.

Demonstratie van de gele hesjes in Brussel, 2018

Wie niet luistert, moet voelen

Politici en verkiezingen falen, maar de democratie is nog niet verloren, betoogt politicoloog H       Landemore. De Cleveringahoogleraar pleit voor inspraak waarbij burgers echt worden gehoord. ‘We moeten af van het systeem waarin steenrijke advocaten alles bepalen.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO PELLE DE BRABANDER

‘De kern van het probleem in onze democratie is dat verkiezingen tekortschieten’, zegt H       Landemore, de Frans-Amerikaanse hoogleraar politicologie die is verbonden aan Yale University en op 26 november de Cleveringa-lezing geeft. ‘We kiezen namelijk onze vertegenwoordigers uit een redelijk specifieke groep. Een groep met personen die macht willen, of makkelijk gecorrumpereerd worden door macht. Ze zijn vaak rijker, hoger opgeleid en hebben een beter netwerk dan de gemiddelde burger.’ Het Amerikaanse congres is daar een uitstekend voorbeeld van. ‘De Senaat en het Huis van Afgevaardigden zitten vol met miljonairs en alumni van de Ivy League (de acht beroemde particuliere elite-universiteiten, *red.*). Het zijn ook nog eens voornamelijk mannen. Deze verzameling politici lijkt niet erg op de reguliere Amerikaan. We moeten af van het systeem waarin steenrijke advocaten alles bepalen.’

Dat leidt namelijk tot blinde vlekken in de democratie: politici moeten met oplossingen komen voor mensen die ze nauwelijks kennen of begrijpen. Dit probleem is volgens haar op te lossen met andere vormen van representatie, bijvoorbeeld via door loterijen aangewezen personen die zitting nemen in een burger-assembly of burgerraad. Het gaat dan om een groep van rond de 150 burgers die adviseren en voorstellen. ‘Je krijgt dan een heel andere “sample” van de maatschappij. Alleenstaande moeders, Uber-chauffeurs, tuinmannen, ingenieurs en verpleegkundigen. Een stuk minder rijke advocaten in ieder geval. Je hebt meer perspectieven en bent ook grotendeels af van partijpolitiek. Partijen graven zich vaak in in hun eigen gelijk. Deelnemers aan de raden kunnen verbonden zijn aan een partij, maar vaak is dat niet zo. Er is meer ruimte om van gedachten te veranderen en anderen te overtuigen.’ Er zijn tientallen landen waar dit soort burgerraden worden georganiseerd. ‘Ik heb zelf in Frankrijk onder-

zoek gedaan naar de burgerraad voor klimaat. Verder was ik betrokken als coördinator bij de raad die zich bezighield met de ethische kwesties rond het levens-einde. Officieel hebben de raadsleden geen macht, ze geven adviezen en doen voorstellen. Maar dat betekent niet dat ze machteloos zijn. Een deel van de voorstellen van de Franse klimaatraad is ook overgenomen door de politiek.’ In Ierland zijn de raden erg succesvol. ‘Bijvoorbeeld in de push voor het toestaan van het homohuwelijk en het decriminaliseren van abortus. Dat laatste is in Ierland heel lang strafbaar geweest. De voorstellen van de raad leidden tot een referendum in 2018 en legalisering.’ Meedoen aan de raden, motiveert ook. ‘Sommige leden begonnen woedend en ontevreden aan de klus maar kregen weer positieve energie van de interactie met medeburgers over belangrijke maatschappelijke zaken. Ze stappen soms ook over naar de electorale politiek. Dat zorgt voor meer diversiteit in de oude politiek.’ In Frankrijk wist president Macron nog net het vege politieke lijf te redden door het invoeren van nieuwe democratische instrumenten. ‘Hij sloeg in 2018 de opstand van de gele hesjes met veel geweld neer. Dat zette enorm veel kwaad bloed. Hij dacht: als ik een revolutie wil voorkomen dan is er ander beleid nodig. Vervolgens kwam hij op de proppen met het grote nationale debat over actuele zaken en de burgerraden. Macron maakte prompt een comeback en schoot omhoog in de peilingen.’ Dat leidde ook tot kritiek. ‘De raden zorgden ervoor dat een kwakkelende president aan de macht bleef. Ik snap dat, maar zie het toch positiever in. Ja, het kabinet bleef in het zadel, maar hun beleid veranderde. Het regime moest wel degelijk luisteren.’ Dat had overigens wel te lang geduurd, vindt Landemore. ‘Frankrijk moet stoppen met bang zijn voor haar

Wereldoorlog, maar uitsluiting is nog steeds een groot probleem. Het zorgt voor veel onvrede en zelfs tot opstand van burgers. Als we deze problematiek niet met democratische instrumenten oplossen, komt er een steeds betere voedingsbodem voor radicaal populistische politiek. Die brengt vervolgens het verlangen naar een autoritair regime met zich mee, met mogelijke vervolging van allerlei groepen. In Amerika zie je daar al de tekenen van. Het regime was te plutocratisch en het deel van de burgers rebelleert dan door op Trump te stemmen. ‘Sommige van mijn collega’s gebruiken het woord fascisme, maar zover is het nog niet. Trump is vooral veel retoriek en machtsvertoon, maar het is ook vaak veel blaffen maar niet bijten. Natuurlijk is het eng als je gemaskerde ICE-agenten tekeer ziet gaan, dat is echt een dystopisch beeld. Maar als je naar de cijfers kijkt, zette Obama meer mensen uit.’ Landemore denkt dat Amerika zichzelf nog kan redden. ‘Het is een land met een lange geschiedenis van conflict, progressieve ontwikkelingen en reactionaire reacties. De slinger zal ook weer de andere kant op bewegen. Er bestaat veel desillusie maar ook een grote drang om fundamentele gelijkheid voor mensen te realiseren.’

H       Landemore, *From citizen-consumers to citizen legislators: Three models of democracy*. Cleveringa-lezing, Academiegebouw, woensdag 26 november, 16:00 oo uur, geen plekken meer beschikbaar, wel livestream op de universiteitssite

Waarom Yale grotendeels buiten schot blijft

Trump pakt universiteiten als Harvard en Columbia hard aan. Yale heeft het minder zwaar. ‘Harvard has been hammered. Het is een mysterie waarom Yale grotendeels wordt gespaard’, zegt H       Landemore. ‘We moeten overigens wel 8 procent belasting gaan betalen op schenkingen.’ Dat was 1,4 procent, en dat gaat de universiteit jaarlijks zo’n 300 miljoen dollar kosten. Als gevolg moet Yale het aantal graduate students terugbrengen met 12 procent. Dat is veel, maar lang niet zo erg als hoe het er bij Harvard aan toegaat. Daar kunnen de komende twee jaar 75 procent minder promovendi terecht bij de natuurwetenschappen. Bij de Geesteswetenschappen gaat het om 60 procent. ‘Er zijn veel speculaties over waarom Trump Yale minder hard aanpakt. Misschien is het omdat vice-president J.D. Vance aan de Yale Law School studeerde en ons leuk vindt. Het kan ook onderdeel zijn van een verdeel-en-heersstrategie zijn: straf de        en de ander niet, waardoor er geen solidariteit ontstaat. ‘Onze campus is minder confronterend geweest dan die van Harvard en Columbia. Hier waren geen felle protesten en bezettingen die uit de hand liepen. Columbia is sowieso linkser dan Yale, maar ligt ook midden in New York. Er kwamen allerlei activisten van buiten die universiteit op de protesten af, en dat liep in het oog. In New Haven, waar Yale zit, komen zij niet zo snel.’

De protestrede van Cleveringa

Op dinsdag 26 november 1940 zou de Joodse hoogleraar Eduard Meijers (1880-1954) een college burgerlijk recht geven aan zijn Leidse studenten. De Duitsers hadden echter alle Joodse medewerkers ontslagen. Het college werd overgenomen door collega-hoogleraar en decaan Rudolph Pabus Cleveringa (1894-1980). Cleveringa gaf echter geen college maar hield een vlam-mende protestrede waarin hij zich verzette tegen het ontslag van Meijers en andere Joodse medewerkers. Een dag later werd hij opgepakt. De Duitsers sloten hem tot zomer 1941 op in de gevangenis van Scheveningen, het beruchte Oranjestad. Zowel Cleveringa als Meijers overleefden de oorlog. Ter herinnering aan de protestrede wordt er elk jaar een Cleveringa-hoogleraar aangesteld die op of rond 26 november de Cleveringa-oratie houdt.

Weg met het wij-tegen-zij-gevoel

Veel politici hameren op het invoeren van strenge migratiewetgeving. Maar strengere regels zullen de problemen vergroten, stelt migratie-expert Clare Fenwick. ‘Restrictief beleid wakkert juist illegale migratie aan.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP/MARCEL VAN DEN BERGH

‘E’r is een groot misverstand over wat je met een restrictief migratiebeleid kan bereiken’, vertelt de Britse migratie-expert Clare Fenwick, die vorige week in Leiden promoveerde op de effecten van migratie op de welvaartstaat van Europese landen. ‘Dat is frustrerend. De discussie over migratie wordt, ook in Nederland, gebruikt om politieke winst te behalen. Het doel is bijvoorbeeld: we gaan bepaalde mensen buiten de deur houden. Dat is beleid dat rechtstreeks tegen de Nederlandse rechtstaat ingaat.’ Daarnaast werkt het niet, zegt de onderzoeker. ‘Deze beperkingen hebben weinig invloed op migratie. Als je het mensen moeilijk maakt om legaal naar een land te komen waar goede mogelijkheden voor werk zijn, vinden ze een illegale weg. Restrictief beleid wakkert juist illegale migratie aan.’ Per saldo krijgen landen juist meer problemen. ‘Je hebt geen zicht meer op mensen die het land binnen-

komen. Daarnaast levert zwart werk geen belastinginkomsten op. Er is geen sociale zekerheid, waardoor deze groep sneller in moeilijkheden komt, wat ook weer een negatieve invloed heeft op samenleving. De officiële migratiestatistieken zien er dan beter uit, maar dat is cosmetisch: de cijfers vangen niet wat er daadwerkelijk aan de hand is.’ Restrictief beleid kost uiteindelijk meer geld dan het oplevert. ‘Uit recent onderzoek blijkt het de vs jaarlijks twee miljard dollar te kosten dat de overheid het aantal binnenkomende vluchtelingen en asielzoekers heeft gereduceerd. Op de korte termijn kosten vluchtelingen geld. Maar uit verschillende onderzoeken blijkt dat er op de lange termijn meer opbrengsten zijn voor een land.’ Die resultaten worden door veel politici niet gelezen, zegt Fenwick. ‘Restrictief beleid is een manier om stemmen te trekken. Zo negeren politici de echte problemen als een tekort aan huisvesting. Kritiek op

migratie is een makkelijke manier om te zeggen: “Het is niet onze schuld dat het misgaat.” Dat is eenvoudiger dan toegeven dat je niet genoeg huizen hebt gebouwd. Volgens de Nobelprijswinnende Amerikaanse econoom Milton Friedman kun je niet tegelijkertijd een goed functionerende welvaartsstaat en vrije immigratie hebben in een land. ‘Onzin’, reageert Fenwick. ‘Die zaken zijn wel degelijk complementair aan elkaar.’ Nederland zou volgens haar bijvoorbeeld niet zonder migranten kunnen. ‘De economie draait op goedkope arbeid. De nadruk ligt op grootschalige kassenbouw, de bio-industrie en op internationale diensten en logistiek.’ Dat zijn bij uitstek sectoren die grotendeels op migranten draaien. ‘Veel van hen komen uit Midden- en Oost-Europa, maar ook uit andere delen van de wereld. Het zijn banen waarin Nederlanders geen interesse hebben.’

Fenwick richtte haar onderzoek voornamelijk op migratie van EU-burgers tussen lidstaten. ‘De grootste groepen die naar Nederland komen zijn arbeidsmigranten en hun gezin. En veel van die gezinsleden gaan ook aan het werk. Het aandeel asielzoekers is klein.’ Van de 314.000 mensen die in 2024 naar Nederland immigreerden, deed 14 procent een asielaanvraag, stelt de Sociaal Economische Raad. Volgens de Adviesraad Migratie was in de periode 1999-2020 twaalf procent van de instroom asielzoeker. ‘Migrant leveren een bijdrage aan de schatkist en zorgen voor economische groei. Nadelen zijn de verhoogde druk op huisvesting, publieke voorzieningen en de sociale cohesie. De verzorgingsstaat kan de negatieve impact minimaliseren. Uit mijn onderzoek blijkt dat immigratie niet leidt tot afbouw van sociaal beleid. Integendeel: immigratie en een robuust sociaal beleid kunnen naast elkaar bestaan.’

Daarvoor is wel een goed sociaal- en integratiebeleid nodig. ‘Als er bijvoorbeeld sprake van is dat Nederlanders hun baan verliezen door migranten, dan moet er goed omscholingsbeleid zijn. Deze mensen mogen niet achterblijven. Zorg ervoor dat ze kunnen doorstromen naar sectoren zoals de zorg waar een personeelstekort heerst. Het uitkeringssysteem moet erop gericht zijn om mensen naar ander werk te helpen. Je moet ervoor zorgen dat ze niet het gevoel hebben dat ze verdrinken, maar dat ze uitzicht hebben op een nieuwe job.’ Maar er ontstaan ook problemen door migratiestromen. Toen Zweden disproportioneel veel vluchtelingen opnam, leidde dat tot toename van criminaliteit. ‘De integratie is niet goed verlopen’, zei de voormalig premier Magdalena Andersson daarover tegen *The Guardian*. ‘De maatschappij is niet krachtig genoeg geweest, en we hebben de politie te weinig middelen gegeven en de sociale diensten waren ook niet sterk genoeg.’ Fenwick ziet die problemen ook. ‘Er zijn parallelle samenlevingen en dat heeft voor isolatie van verschillende groepen gezorgd. Hoe meer interactie er onderling is, des te vriendelijker en meer ontspannen dat verloopt. Discriminatie, stereotypering en vooringenomenheid worden dan minder. Dat is heel belangrijk voor sociale cohesie.’ In Nederland is de ontwikkeling minder sterk. ‘Maar ook hier kan het integratiebeleid beter. Een inburgeringsexamen halen over Nederlandse cultuur is niet genoeg. Een buddy-systeem zou een goed idee zijn. Koppel migranten aan Nederlanders en laat ze op stap gaan. Gebruik buurthuizen om dingen te organiseren, pot luck dinners bijvoorbeeld. Samen eten is een goede manier om connecties te maken.’ Een deel van de politici zou zulke plannen als naïef omschrijven. Fenwick is het daar niet mee eens. ‘Ik denk dat zij weinig tijd doorbrengen met lokale gemeenschappen. Ik woon in Scheveningen en ben bekend met twee locaties die zich richten op lokale bewoners. Het is niet vergezocht om die bijeenkomsten breder te trekken, er migranten bij te betrekken,

‘Ik ben geen politicus, maar kan data aandragen en zeggen: “We kunnen dit wél regelen”’

en dat proces financieel te stimuleren. Maak gebruik van iets dat al bestaat en steun mensen om meer te doen. Het wij-tegen-zij-gevoel moet verdwijnen. Er is meer sociale cohesie nodig en dat is mogelijk. Hoe meer ongelijkheid er is in de maatschappij, des te meer onrust er ontstaat.’ Toch trekt anti-migratieretoriek veel kiezers: hoe verander je dat? ‘Geen idee. Ik ben geen politicus, en kan alleen maar net als veel onderzoekers informatie aandragen en zeggen: “We kunnen dit wel regelen.” Ik heb er geen invloed op of eraan geluisterd wordt. Het is niet aan mij om de natie te overtuigen.’

Clare Fenwick, *The Political Economy of Immigration and Welfare State Reform A collection of comparative political and economic essays on human mobility and social protection*. Promotie was op 12 november

Pas op het eind zag ik het verstopte meisje

Josephine Rombouts schreef een boek over de impact van het kampverleden van haar familie op de volgende generaties.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Het vermijden van conflicten heb ik als strategie overgeërfd, afgekeken en aangeleerd. Dat ik datzelfde gedrag bij mijn zoons zag, maakte dat ik wakker werd. Het moet een keer ophouden. (Uit: *Vleugelslag*)

‘Voor mijn tante mij vroeg om mee te gaan naar Oostenrijk, het land van mijn grootmoeder, dacht ik altijd dat haar verhaal niet veel met mij te maken had’, vertelt auteur Josephine Rombouts. Haar grootmoeder Clara werd in 1922 net als 65.000 andere ondervoede kinderen op negenjarige leeftijd per trein naar Nederland gestuurd, om aan te sterken na een hongervinter in Oostenrijk. 637 kinderen keerden nooit meer terug, onder wie Clara. Haar moeder sprak ze nooit meer. Rombouts schreef een boek over haar grootmoeder, *Vleugelslag*, dat ze woensdag presenteert in de Haagse boekhandel Paagman. ‘Zelf heb ik ook iets zoe-kends, een gevoel van nooit zeker weten waar ik thuishoor. Net als mijn oma ben ook ik mijn hele leven verhuisd. De hele overdracht van generatie op generatie werd voor mij opeens heel helder.’ Clara belandde bij het echtpaar Immers, een kinderloos stel dat haar meer behandelde als dienstmeisje dan als adoptieochter. ‘Mijn grootmoeder had een hekel aan schoonmaken. “Ik heb dat genoeg gedaan in mijn leven”, zei ze altijd. Ze wilde nooit meer overhemden wassen, want van haar adoptiemoeder moest ze in een Amsterdams pension in de jaren dertig alle overhemden van de fabrieksarbeiders uitkoken.’ De mannen waren handtastelijk. ‘Ze was toen net twaalf jaar en had beginnende borsten. Dat vond ze verschrikkelijk, want die mannen maakten daar opmerkingen over. Ze voelde zich bedreigd.’ Dat gevoel van bedreiging is een rode draad door Clara’s leven.

Doodstil bleef ze liggen. Iets zachts kwam in haar gezicht. Ze probeerde haar hoofd terug te trekken, maar de hand hield haar stevig vast. Ze rook de geur van tabak en jenever, de geur van vader Immers, ze hoorde zijn rasperige ademhaling. Het zachte schoof langs haar gezicht, het rook zurig, naar urine. Hij duwde haar mond open, maar niet met zijn handen. (Uit: *Vleugelslag*)

‘Haar hele leven heeft ze seksuele dreiging ondervonden’, zegt Rombouts

over haar grootmoeder. Nadat haar eerste echtgenoot, Nico Rombouts, omkwam in 1942 bij de Slag in de Javazee, belandden Clara en haar zoon Peter in een jappenkamp. ‘Daar was ze ook nog uitgezocht om troostmeisje (gedwongen prostituee, *red.*) te worden, maar dat is nooit doorgegaan. Ik kan me voorstellen dat ze die dreiging toen weer ervoer.’ Dat de vader van Rombouts op jonge leeftijd in een interneringskamp heeft gezeten, heeft ook effect gehad op haar leven. ‘Bij het minste of geringste kon hij volledig uit zijn dak gaan. Hij is in zijn jeugd veel beschoten, dus mijn vader werd enorm getriggerd door plotselinge geluiden. Als de deur te hard dichtviel, kreeg hij een woedeaanval. Hij was zwaar getraumatiseerd.’ Peter heeft in de jappenkampen urenlang op appel moeten staan. ‘Dan mocht je niet plassen, je moest doodstil staan. Voor hem werd het gevoel van moeten plassen heel bedreigend: je moest het laten lopen of ophouden. Als hij iets niet goed deed, werd zijn moeder geslagen. Als wij vroeger dus moesten plassen, kon hij woedend worden. Hij heeft ons nooit geslagen, maar hij schudde ons regelmatig door elkaar.’ Ruim dertig jaar sprak Rombouts haar broers en zus nauwelijks. ‘We hebben veel gesprekken gevoerd die niet makkelijk waren. Allen hebben we onze jeugd heel anders beleefd. Door de confrontatie aan te gaan, is alles uit de lucht en spreken we nu weer af. Ik heb het boek ook geschreven in de hoop het gesprek tussen broers en zussen op gang te brengen. Het is het echt waard.’ Een week voor het overlijden van Clara, bezocht Rombouts haar grootmoeder. ‘Nooit sprak ze haar moedertaal. Bozig zei ze daarover: “Ik ken die taal niet, daar kan ik niks van.”’ Op haar sterfbed zong ze zacht in het Duits voor haar kleindochter: ‘*Nun bin ich manche Stunde/Entfernt von jenem Ort,/ Und immer hör’ ich’s rauschen:/Du fändest Ruhe dort!*’ (Nu ben ik vele uren/Voorbij die plek, die maar/Blijft ruisen in mijn oren/Voor altijd rust was daar!) ‘Het zijn strofen uit ‘Der Lindenbaum’, een lied van Schubert. Dat leerden ze vroeger in Oostenrijk op de lagere school. Haar stem in haar eigen taal, ze klonk als een ander persoon. Op eens zag ik het meisje dat daar opgegroeid was, dat diep weggestopt zat al die tijd. Het meisje dat werd weggerukt van haar thuis en een traumatisch leven tegemoet ging. Het ontroerde me ontzettend. Ik had het idee dat we eindelijk bij elkaar kwamen.’

Josephine Rombouts, *Vleugelslag*. Querido, €22,99. Presentatie op 26 november, 19.00 uur, Den Haag

Ik doe het zelf wel

Hoe neem je het roer in handen, als je geen handen hebt? Daarover vertelt Eva Eikhout in de Leidse Schouwburg tijdens haar eerste theatervoorstelling. ‘We willen allemaal meer inclusie, tot het geld kost.’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO HILDE HARSHAGEN

‘Ik kon niet zelfstandig naar het toilet’, vertelt Eva Eikhout (29), over de tijd dat ze Communication and Multimedia Design studeerde aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). ‘School wilde niet helpen, dus in eerste instantie wilde ik thuiszorg regelen, maar thuiszorg moet je vooruitplannen. Ik weet niet wanneer ik naar de wc moet.’ Dus regelde ze het zelf: ze liet op school een douche-föhn installeren en via ergotherapie liet ze een stokje maken waarmee ze zelf haar broek uit- en aan kon trekken. ‘Toen ik dus eindelijk voor het eerst zelf naar de wc kon, dacht ik: holy shit, ik kan zelf ook dingen regelen die mij zelfstandiger maken. Fuck hun allemaal dan: als mensen het niet voor mij doen, doe ik het zelf wel.’ Diezelfde middag werd ze gebeld door de hogeschool. Of zij een verbouwing had laten uitvoeren op het toilet, en dat dat niet zonder overleg mocht. ‘Het is zo bizar: als je iets nodig hebt, zijn ze er niet. Maar als je het zelf regelt, zijn ze er als de

kippen bij. Eerlijk gezegd was ik vergeten hen in te lichten, ik was puur bezig met het oplossen van mijn eigen probleem.’ Toen haar moeder zes maanden zwanger was, ontdekten de artsen dat Eikhouts armen en benen onvolgroeid waren. Ze is geboren met het zeldzame FFU-syndroom. Desondanks kan ze wel lopen, maar buitenshuis zit ze hierdoor in een rolstoel. Ze vertelt erover tijdens haar eerste theatershow, die dinsdag te zien is in de Leidse Schouwburg. De titel: *Het Leven Is Kort, Net Als Ik!*

Eikhout: ‘Verder heb ik een kerngezond lichaam. De enige reden om me beperkt te voelen, is als de omgeving niet aanpast. Ooit heeft iemand trappen verzonnen, prachtig natuurlijk. Maar dat heeft er ook voor gezorgd dat we een heleboel mensen uitsluiten. Zijn wij dan degenen die beperkt zijn, of is de ontwerper degene die iemand een beperking oplegt? De groep met armen en benen is de meest dominante groep, maar we hebben ook een behoorlijk grote groep rollende mensen: 250.000 mensen zitten in Nederland in een rolstoel. Daar wordt weinig rekening mee gehouden in hoe de wereld wordt vormgegeven.’

Dat kwam opnieuw aan het licht toen Eikhout als presentatrice en programmamaker werd geselecteerd voor de BNNVARA Academy, de opleiding van de omroep voor nieuw talent. ‘Superleuk dat je me aanneemt, maar daar komt wel meer bij kijken. Panden zijn vaak niet toegankelijk en ik had wekelijks acht uur extra zorg nodig om een assistent mee te nemen naar een draaidag. Natuurlijk voelde niemand zich geroepen om dat te regelen. We willen allemaal meer inclusie, maar zodra het geld kost, hoeft dat opeens niet meer zo nodig. ‘Bij de aanvraag voor mijn aangepaste auto ging het alleen maar over geld. Ik dacht: wat willen jullie nou? Willen jullie meer inclusie en meer representatie op tv van mensen met een beperking of willen jullie dat ik zo min mogelijk geld kost? Er werd niet gekeken naar wat ik bijdraag aan de samenleving. Met die ondersteuning kan ik meer werken, verdien ik meer, betaal ik meer belasting en stimuleer ik de economie dus ook. Dat leek in dat gesprek helemaal niet zo belangrijk, dus dan krijg je echt een gevoel van: blijf maar lekker thuis.’

De auto kwam er uiteindelijk wel. ‘En dat veranderde alles, anders was ik nooit geweest waar ik nu ben. Ik kon meer gaan presenteren, kwam daardoor meer in de mediawereld terecht en kon veel meer klussen aannemen. Ik had anders nooit in het theater gestaan. Rijden met een joystick is ook nog eens fucking makkelijk. Het is echt het allerleukste ooit.’

De zoektocht naar regie in een wereld die niet gemaakt is voor mensen zonder armen en benen, vormt de basis voor haar voorstelling. De aanloop noemt ze ‘intens’. ‘Ik vertelde een producent dat ik lezingen geef en hij vroeg plots of ik niet eens in het theater zou willen staan. Jezus, weet ik veel, dacht ik. Voor ik het wist had ik zeven theatervoorstellingen aan mijn broek hangen.’ Zelfspot is belangrijk in haar verhaal. ‘Humor haalt bij moeilijke onderwerpen de lading eraf, waardoor het wat minder ongemakkelijk wordt. Mensen merken zo dat ik er oké mee ben. Het is ook wat het is, dus laten we er alsjeblieft met zijn allen een beetje om lachen.’

Maar het is niet alleen een avond voor mensen met een handicap, benadrukt Eikhout. ‘Ik heb twee zusjes die wel volgroeid zijn, maar dat wil niet zeggen dat zij een luizenleven hebben gehad. Je hoeft geen handicap te hebben om gehandicapt te zijn. Iedereen komt dingen tegen die anders hadden mogen gaan. We zijn allemaal op zoek naar de regie in ons leven. Dat is in zekere zin een geruststelling: de meest persoonlijke tegenslagen zijn vaak de meest universele. We lijken allemaal veel meer op elkaar dan we denken.’

Dat ook theaters hun toegankelijkheid nog kunnen verbeteren, bleek al snel. ‘Tijdens de kaartverkoop ontvingen we mailtjes dat alle rolstoelplekken al weg waren. Toen dacht ik: krijg nou wat? Rolstoelers weigeren? Dat kan dus niet, hè!’ Sindsdien krijgen ze te horen dat er alleen ruimte is op het podium. ‘Perfect, want dan hebben ze de beste plekken in de zaal. Die krijg je bijna nooit als gehandicapte. Dan is het ook gelijk een statement: we zitten er in overvloed, terwijl we meestal vrij onzichtbaar zijn.’

Voor doven en slechthorenden is er een schrijftolk aanwezig. ‘Ze krijgen vooraf mijn script en alles wat live gebeurt, kunnen ze op een iPad meelezen.’

Eikhout vindt het ‘echt fucking vet’ dat ze haar ‘maatjes voorrang kan geven’. ‘In plaats van ze de deur te wijzen, kan ik ze iets veel veters bieden. Iedereen was zo laaiend enthousiast. Op dat moment had ik echt het gevoel: hier doen we het voor.’

Eva Eikhout, *Het Leven Is Kort, Net Als Ik!* Leidse Schouwburg, dinsdag 25 november, 20:15 uur, €27,50 (rolstoelplaatsen €12-25)

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leiden-univ.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 7 leerlingen. Groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Mbo student, niveau 4 Engels. *Engels, 2 vmbo basis/kader. *Engels, 4 vmbo. *Twee leerlingen Nederlands 4 havo. *Engels, 2 mbo. *Nederlands, biologie, planning 4 vmbo kader. *Nederlands, Engels, biologie, 3 vmbo kader. *Studiebegeleiding en Nederlands, 2 vmbo-havo. *Aardrijkskunde, biologie 3 mavo. *Wiskunde en science (natuurkunde, scheikunde, biologie), brugklas. **Leiden-Zuid**, *3 leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hde-koomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftientig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, [+31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com]

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie:

Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marciëlle van der Kraan
m.v.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steege@mare.leidenuniv.nl
Tirza de Graaf (stagiair)

Medewerkers:

Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen | Remco Breuker | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Emma van Kalmthout | Henrik Laban | Marieke Noltén | Zahra Menguellati | Anna Schaafsma

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl
Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk:

Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:

Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45, E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

‘Ik heb de chillste kamer: alleen een bed in de fusie’

DOOR ANNA SCHAAFSMA
FOTO TACO VAN DER EB

Huis: Huize Kreekzicht - Kort Rapenburg
Kamer: 2,6m²
Huur: €240
Bewoners: 5

Hoe ben je in dit bed beland?

‘Een vriend studeerde en woonde al in Leiden. Zijn “studentenkamer” was ook alleen een bed in de fusie. Hierdoor dacht ik al: “Dit hoort bij het studentenleven.”
‘Ik was al een keer bij dit huis langs geweest in de El Cid-week. Niemand van de huidige bewoners hoefde het toen eigenlijk te vertellen, want het bed staat

midden in de fusie. Voor mij was het toen al duidelijk dat dit mijn toekomstige kamer zou worden. Ik vond het in het begin wel spannend, maar uiteindelijk wil je ergens wonen vanwege de huisgenoten, niet per se de kamer. Dus dit fusiebed heb ik snel geaccepteerd.’

Hoe is het als je kamer ook de fusie is?

‘Wel gezellig, eigenlijk. Ik vind het helemaal niet erg. In principe ben ik perfect voor een fusiebed. Ik ben meestal als eerste wakker en doordat ik eerstejaarslid ben van Minerva slaap ik meest-

al ook als laatste. Het studentenleven in combinatie met mijn studie zorgt ervoor dat ik erg druk ben.’

Maar waar bewaar je je spullen?

‘Boven heb ik mijn eigen “hoek”. Daar staat een kast waar mijn kleding in kan. In de fusie zelf heb ik ook nog een paar planken waar ik mijn boeken kan stallen. Ik vind het helemaal prima zo. Ik kan in de kamers van mijn huisgenoten, de badkamer of in de fusie mezelf aankleden. Ik heb daar verder ook geen moeite mee.’

Wat is het grootste voordeel?

‘De gezelligheid. Ik zit altijd midden in de fusie. Zo ben je veel in contact met je huisgenoten.
‘Je kan het ook zo bekijken: ik heb eigenlijk de chillste kamer. Drie grote banken, een grote televisie en de bier-ijskast. Tja, dat deel je dan met de rest, maar soms voelt het alsof het echt mijn kamer is.’

Wat is het grootste nadeel?

‘We feesten hier natuurlijk ook. Dan wordt er gerookt, dat hoort er gewoon bij. Dan is het wel nadelig dat je in de stank van een feest moet gaan slapen. Hierdoor zorg ik er wél meteen voor dat ik het bed wekelijks was. Je raakt er snel aan gewend, maar smakelijk is het toch niet. Het scheelt wel dat ik zelf ook rook.’

Maar wat doe je in tentamenperiodes, of als je niet alleen slaapt?

‘Tijdens tentamenperiodes houdt iedereen er rekening mee dat ik op een gegeven moment moet tukken. Stel, ik heb een tentamen om negen uur’s ochtends, dan mag er niemand meer vanaf elf uur’s avonds de fusie in komen. ‘In het geval dat ik niet alleen slaap, dan app ik mijn huisgenoten dat er iemand is komen “logeren”. Dan is men niet voor twaalf uur’s middags in de fusie.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

Wat doe je na een blunder: zwijgen, betwisten of erkennen?

Kijk, volwassen worden is eigenlijk helemaal niet zo moeilijk als de meeste mensen denken (of laten we het *volwassenig* noemen, nu de meeste volwassenen zelf eigenlijk volgroeide kinderen zijn).

Het begint met voor jezelf zorgen. En dat bedoel ik niet in de zin van jezelf trakteren op een *overpriced* matcha latte. Ik bedoel: op tijd naar bed gaan, gevarieerd eten (wissel pasta groen eens af met pasta rood), voldoende bewegen, je kamer opruimen, enz.. Maar ook sociaal gezien is volwassenig worden helemaal niet zo ongeloflijk moeilijk. In plaats van uren naar je telefoon te staren (helaas doen je

ouders dit tegenwoordig ook, maar zie de opmerking over het volgroeide kind), bel je een vriend op. In plaats van je onzeker te voelen over wat je cordi/club/dispuut/huis/vvv’tjes van jouw nieuwe outfit vinden, haal je je schouders op en zeg je rustig: ‘*I don’t care.*’

In plaats van je fouten te ontkennen, neem je er verantwoordelijkheid voor. Maar Mathijs, hoor ik je al zeggen, hoe vaak worden we niet beschuldigd van iets wat wij helemaal niet hebben gedaan, of waar wij niet een directe verantwoording voor hadden? Klopt, de meeste mensen zijn domoren die het bij het foute einde hebben, maar aangezien dat voor de meeste mensen geldt, zal dit dus ook wel voor jou gelden. Maar weet je wat in dat geval alsnog het meest volwassenig is om te doen?

Alsnog toegeven. Tuurlijk, je kunt inderdaad hele epistels wijden aan je eigen, Moszkowicz-eske verdediging, de verleiding is groot. Maar het is zo veel makkelijker om gewoon toe te geven, je excuses aan te bieden, en door te gaan met je leven. Vaak kan die ander namelijk pas door met zijn of haar leven, als die drie magische woorden

geklonken hebben: het spijt me. Dus stel nou, bijvoorbeeld, je runt een universiteit, en op grond van het enkele feit dat er een Arabisch sprekende man gesignaleerd wordt in een van de gebouwen zet je de politie en veiligheidsdiensten in en schroef je de veiligheidsmaatregelen jaren onterecht op. En je wordt hier vervolgens op aangesproken. Wat doe je dan: zwijgen, betwisten of erkennen? Inderdaad, dan erken je, en bied je, zo volwassenig als je bent, netjes je excuses aan. En dan heb ik het niet over het maken van een halfbakken excuusje op bijvoorbeeld een medewerkerswebsite waarin je zou stellen dat je bovenstaande ‘betreurt’. Ik heb het ook niet over een sorry-knorrie, of over een jeempie-wat-ontzettend-suf-van-me, maar over erkenning van je falen, van je onvermogen de juiste beslissingen te hebben genomen. Of bepaalde stukken omtrent veiligheidszaken daarbij nou wel of niet aan je zijn overhandigd. Tuurlijk, je zou in bovenstaand geval ook naar een geheel andere universiteit kunnen vluchten, of je volledig storten op het schrijven van tuinboeken en het cultiveren van ‘notre jardin’ (letterlijk), maar dat zou niet zo volwassenig zijn. Toch...?

Mathijs de Jong is student rechten

‘Tuurlijk, je kunt vluchten naar ene andere uni, of tuinboeken gaan schrijven’

